

Dział I: Budowa i funkcje życiowe człowieka

Lp.	Temat lekcji	Liczba godzin	Treści (zakres materiału)	Osiągnięcia ucznia	
				podstawowe	ponadpodstawowe
				Uczeń:	
1	Zasady pracy na lekcjach biologii	1	<ul style="list-style-type: none"> - zasady pracy na lekcjach biologii (kontrakt, opisujący prawa i obowiązki uczniów i nauczyciela) - zasady BHP na lekcjach biologii - informacja na temat wymagań i sposobów oceniania 	<ul style="list-style-type: none"> - uczestniczy w opracowaniu kontraktu - zna i potrafi stosować zasady bezpiecznej pracy na lekcjach biologii - stawia cele związane z nauką biologii 	<ul style="list-style-type: none"> - planuje własną pracę - stosuje kryteria do oceny wyników własnej pracy
2, 3	Narządy ruchu – układ kostny	2	<ul style="list-style-type: none"> - budowa fizyczna i chemiczna kości - rodzaje i funkcje kości - budowa szkieletu człowieka - budowa stawu panewkowego; inne połączenia kości 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na schemacie charakterystyczne cechy tkanki kostnej - opisuje budowę obserwowanej kości - określa funkcje układu ruchu - wskazuje położenie niektórych kości w swoim organizmie - wskazuje przykłady połączeń kości o różnym zakresie ruchomości i ich funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje związek między budową tkanki kostnej a jej funkcją - wskazuje związek między budową i położeniem kości a ich funkcjami - na schemacie stawu wskazuje przystosowania do pełnienia funkcji - porównuje ruchomość stawów swojego organizmu w związku z pełnionymi funkcjami
4	Narządy ruchu – układ mięśniowy	1	<ul style="list-style-type: none"> - budowa i rodzaje mięśni - tkanka mięśniowa – poprzecznie prążkowana - mięśnie zginacze i prostowniki - mechanizm ruchu 	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje poszczególne rodzaje tkanki mięśniowej - obserwuje i opisuje na przykładzie swojego organizmu położenie i pracę mięśni zginaczy i prostowników 	<ul style="list-style-type: none"> - obserwuje i opisuje tkankę mięśniową - wyjaśnia, jak pracują mięśnie
5	Narządy ruchu – warunki zachowania zdrowia	1	<ul style="list-style-type: none"> - przyczyny wad szkieletu - pierwsza pomoc przy stłuczeniach, zwichnięciach stawów i złamaniach kości 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia sposób spędzania wolnego czasu i jego wpływ na sprawność fizyczną u nastolatów - wymienia zachowania niosące ryzyko pojawienia się wad, chorób i urazów układu ruchu - jest gotowy do udzielenia odpowiedniej pomocy w razie stłuczenia, zwichnięcia stawu i złamania kości 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia wpływ anabolików i innych sztucznych sposobów zwiększania masy mięśniowej na funkcjonowanie organizmu - formułuje argumenty za regularnym uprawianiem umiarkowanego wysiłku fizycznego

6, 7	Składniki pożywienia	2	<ul style="list-style-type: none"> - znaczenie składników pokarmowych - zasady prawidłowego żywienia - odżywianie i jego znaczenie - plan budowy układu pokarmowego 	<ul style="list-style-type: none"> - różni składniki budulcowe, energetyczne i regulacyjne - wskazuje pokarmy zawierające główne składniki pokarmowe - odczytuje tabele wartości odżywczych pokarmów - stosuje w praktyce zasady prawidłowego żywienia - wskazuje na sobie położenie niektórych organów układu pokarmowego 	<ul style="list-style-type: none"> - projektuje posiłki na podstawie zasad żywienia oraz danych z tabel zawierających wartości odżywcze produktów żywnościowych - przygotowuje prezentację przedstawiającą skutki przejadania się i niedojadania - ocenia prawidłowość swojej diety
8, 9	Układ pokarmowy. Trawienie i wchłanianie składników pokarmowych	2	<ul style="list-style-type: none"> - droga pokarmu w układzie pokarmowym - budowa i funkcja narządów układu pokarmowego - rola i rodzaje enzymów trawiennych - transport i wykorzystanie pokarmu w organizmie 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje drogę pokarmu w układzie pokarmowym - wyjaśnia, na czym polega trawienie i jakie ma znaczenie - obserwuje budowę jelita (kosmki jelitowe) 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje budowę układu pokarmowego w związku z pełnionymi funkcjami - opisuje sposób i warunki działania enzymów trawiennych - wyjaśnia znaczenie krwi w transporcie pokarmu do komórek
10	Choroby związane z układem pokarmowym	1	<ul style="list-style-type: none"> - przystosowania do pasożytnictwa - pasożyty układu pokarmowego człowieka - choroby „brudnych rąk” i zapobieganie im 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jak można zarazić się pasożytami układu pokarmowego - wyjaśnia, w jakich warunkach dochodzi do zakażeń pokarmowych - wskazuje zachowania uczniów niosące ryzyko zakażenia 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia zachowania mogące sprzyjać zakażeniom pasożytami i mikroorganizmami chorobotwórczymi - wskazuje sposoby zapobiegania chorobom układu pokarmowego
11, 12	Do czego służy krew?	2	<ul style="list-style-type: none"> - składniki krwi i ich funkcje - wymiana gazowa w tkankach - wyniki badań krwi - grupy krwi; krwiodawstwo - konflikt serologiczny Rh 	<ul style="list-style-type: none"> - obserwuje kwińki przez mikroskop i dokumentuje obserwacje - wymienia składniki krwi i ich funkcje - opisuje rolę krwi w wymianie gazowej w tkankach - odczytuje wynik badania krwi 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą mapy pojęć porządkuje informacje na temat składników krwi i przedstawia funkcje krwi - wyjaśnia istotę konfliktu serologicznego Rh pomiędzy matką a płodem - zastanawia się, czy w przyszłości zostanie krwiodawcą i argumentuje swoją decyzję

Lp.	Temat lekcji	Liczba godzin	Treści (zakres materiału)	Osiągnięcia ucznia	
				podstawowe	ponadpodstawowe
				Uczeń:	
13, 14	Układ krążenia. Pienwsza pomoc w urazach układu krążenia	2	<ul style="list-style-type: none"> - znaczenie układu krążenia - budowa i funkcje naczyń krwionośnych - krążenie krwi - pienwsza pomoc przy skaleczeniach i krwotokach 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie krwi w organizmie - porównuje budowę żył, tętnic i włosniczek - mierzy tętno - demonstruje zakładanie opatrunku na ranę - wyjaśnia, jak należy postąpić w przypadku krwotoku i omdlenia 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje krążenie krwi na podstawie schematu - opisuje budowę naczyń krwionośnych w związku z pełnioną przez nie funkcją - uzasadnia zasady postępowania przy skaleczeniach, krwotokach i omdleniach
15	Układ chłonny	1	<ul style="list-style-type: none"> - naczynia i węzły limfatyczne - funkcja limfy 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje, w jaki sposób organizm broni się w razie wtargnięcia drobnoustrojów chorobotwórczych 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje budowę układu chłonnego i porównuje go z krwionośnym - wykazuje współdziałanie układu krwionośnego i chłonnego
16	Lekcja integrująca wiadomości: Droga cząsteczki cukru	1	<ul style="list-style-type: none"> - współdziałanie układu pokarmowego, krwionośnego i ruchu - droga cząsteczki cukru z jamy ustnej do mięśnia 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje funkcje układów ruchu, pokarmowego i krążenia - wyjaśnia znaczenie trawienia, krążenia krwi i ruchu 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje drogę cząsteczki cukru z jamy ustnej do mięśnia
17	Jak zapobiegać chorobom układu krążenia?	1	<ul style="list-style-type: none"> - choroby cywilizacyjne - choroby układu krążenia wywołane trybem życia - profilaktyka chorób krążenia 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia objawy wybranych chorób układu krążenia - wskazuje zachowania sprzyjające powstawaniu chorób krążenia - ocenia zachowania mogące mieć wpływ na rozwój chorób krążenia 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje związek między określonymi zachowaniami a powstaniem chorób krążenia - wyjaśnia pojęcie „choroby cywilizacyjnej”
18, 19	Odporność organizmu	2	<ul style="list-style-type: none"> - bariery odpornościowe - mechanizmy odporności - szczepienia ochronne - alergie - przeszczepy 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia elementy układu odpornościowego - opisuje sposoby reakcji organizmu na czynniki chorobotwórcze - opisuje działanie szczepionek 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje funkcje układu odpornościowego - rozróżnia odporność czynną i bierną, swoistą i nieswoistą, naturalną i sztuczną - porównuje działanie surowic i szczepionek - zajmuje stanowisko w sprawie transplantacji
20	Choroby zakaźne i zapobieganie infekcjom	1	<ul style="list-style-type: none"> - wirusy: HIV, HBV, HCV, HPV - borelioza - malaria - grzybica 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia najważniejsze choroby złośliwe, wywołane przez wirusy, bakterie, pierwotniaki i grzyby - jest gotowy do odpowiedniego zachowania się w celu ochrony swojego zdrowia 	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje objawy zakażeń, powodowanych przez różne czynniki - przewiduje indywidualne i społeczne skutki zakażeń

21, 22	Układ oddechowy. Budowa i funkcje. Profilaktyka chorób	2	<ul style="list-style-type: none"> - budowa układu oddechowego - mechanizm wentylacji płuc - wymiana gazowa zewnętrzna - współdziałanie narządów i układów - zapobieganie chorobom układu oddechowego 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje we własnym organizmie położenie narządów układu oddechowego - wyjaśnia funkcje dróg doprowadzających powietrze do płuc oraz klatki piersiowej - opisuje skutki palenia papierosów - analizuje dane statystyczne dotyczące skutków palenia tytoniu 	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje związek budowy i funkcji narządów układu oddechowego - wykazuje współdziałanie narządów i układów uczestniczących w oddychaniu - za pomocą schematu ilustruje proces wymiany gazowej - zna zasady profilaktyki w odniesieniu do układu oddechowego
23	Usuwanie niepotrzebnych substancji	1	<ul style="list-style-type: none"> - kołcowe produkty przemiany materii - budowa i funkcja narządów układu moczowego - znaczenie płuc i skóry w wydalaniu produktów przemiany materii - wyniki badania moczu 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje położenie nerek i ich rolę w filtrowaniu krwi - wymienia toksyczne produkty przemiany materii - odczytuje wynik badania moczu - uzasadnia potrzebę przestrzegania higieny osobistej 	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje współdziałanie układu moczowego i krążenia - opisuje proces powstawania moczu - wyjaśnia proces dializy - rozważa argumenty za oddawaniem narządów do przeszczepów i przeciwnie
24	Utrzymanie homeostazy	1	<ul style="list-style-type: none"> - pojęcie homeostazy - mechanizm sprzężenia zwrotnego - regulacja temperatury ciała i poziomu glukozy we krwi jako przykłady utrzymania homeostazy 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje mechanizm termoregulacji - korzystając ze schematu, opisuje regulację poziomu cukru we krwi - wskazuje sposoby utrzymania równowagi wewnętrznej organizmu w warunkach niedostatku wody 	<ul style="list-style-type: none"> - wyszukuje w literaturze przykłady utrzymania równowagi organizmu - ilustruje schematem regulację poziomu glukozy we krwi w organizmie
25, 26	Budowa i funkcje skóry	2	<ul style="list-style-type: none"> - warstwy skóry - budowa i funkcje skóry - wytwory skóry - bodźce działające na skórę - higiena skóry - pierwsza pomoc w oparzeniach i odmrożeniach 	<ul style="list-style-type: none"> - obserwuje za pomocą lupy budowę powierzchni skóry i identyfikuje jej wytwory - wyjaśnia znaczenie skóry w wydalaniu, termoregulacji i odbieraniu bodźców - przeprowadza badanie ilustrujące wybraną funkcję skóry - jest gotowy udzielić pierwszej pomocy przy oparzeniu skóry 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje przystosowania w budowie skóry do pełnienia funkcji - wyjaśnia, w jaki sposób skóra bierze udział w adaptacji organizmu do środowiska
27	Lekcja powtórzeniowa: Przemiana materii i energii	1	<ul style="list-style-type: none"> - przemiana materii i energii - integracja funkcjonowania organizmu 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą mapy pojęć przedstawia związek między trawieniem, wymianą gazową, oddychaniem komórkowym i wydalaniem 	<ul style="list-style-type: none"> - interpretuje tabele, wykresy i schematy ilustrujące przemianę materii i energii oraz pracę nerek i płuc

Lp.	Temat lekcji	Liczba godzin	Treści (zakres materiału)	Osiągnięcia ucznia	
				podstawowe	ponadpodstawowe
28, 29	Narządy zmysłów – narząd wzroku	2	<ul style="list-style-type: none"> – budowa i funkcje oka – od obrazu do wrażeń wzrokowych – higiena wzroku – wady wzroku 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje drogę światła do siatkówki, postępując się schematem budowy oka – wskazuje mechanizmy chroniące oko przed urazem 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jak powstają wrażenia wzrokowe – opisuje znaczenie narządu wzroku – wyjaśnia przyczyny powstawania wad wzroku i sposoby przeciwdziałania
30, 31	Narządy zmysłów – narząd słuchu i równowagi	2	<ul style="list-style-type: none"> – budowa i funkcje ucha – narząd równowagi – od dźwięku do wrażeń słuchowych – zagrożenie hałasem 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jak słyszymy – wskazuje sytuacje grożące utratą słuchu – opisuje wpływ hałasu na proces słyszenia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jak powstają wrażenia słuchowe – opisuje znaczenie narządu słuchu i równowagi
32	Narządy zmysłów – narządy czucia chemicznego	1	<ul style="list-style-type: none"> – narząd smaku i węchu, znaczenie smaku i węchu – wrażliwość języka na bodźce chemiczne – krytyczny odbiór informacji 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady i wyjaśnia znaczenie narządów czucia chemicznego – bada wrażliwość języka na różne smaki 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje znaczenie krytycznego odbioru informacji – porównuje „mapę smaków” języka z wynikami doświadczenia
33, 34	Drogi przekazywania informacji nerwowej	2	<ul style="list-style-type: none"> – budowa komórek nerwowej – łuk odruchowy: odruch warunkowy i bezwarunkowy – kierunek przewodzenia impulsów nerwowych – autonomiczny układ nerwowy – skutki zażywania narkotyków 	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje związek budowy i funkcji komórki na przykładzie komórki nerwowej – opisuje przewodzenie impulsu nerwowego od receptora do efektora – wymienia funkcje autonomicznego układu nerwowego – wymienia skutki zażywania narkotyków 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie autonomicznego układu nerwowego – porównuje odruchy warunkowe i bezwarunkowe na wybranych przykładach – analizuje dane statystyczne dotyczące skutków zażywania narkotyków – wyjaśnia mechanizmy uzależnienia
35, 36	Ośrodkowy układ nerwowy – główne narządy przetwarzania informacji	2	<ul style="list-style-type: none"> – budowa układu nerwowego – funkcje narządów układu nerwowego – warunki sprawnego działania układu nerwowego 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje w organizmie położenie narządów układu nerwowego – opisuje ich funkcje – wskazuje zachowania mogące doprowadzić do urazu rdzenia kręgowego oraz mózgu i wymienia sposoby zapobiegania im – stosuje skuteczne sposoby radzenia sobie ze stresem 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykład współdziałania układu nerwowego i innych układów oraz narządów – wyjaśnia, dlaczego mózg i najważniejsze receptory znajdują się w głowie

37, 38	Gruzoły dokrewne, funkcje hormonów	2	<ul style="list-style-type: none"> - gruczoły dokrewne: położenie i funkcje - mechanizm działania hormonów - regulacja hormonalna: dodatnie i ujemne sprzężenie zwrotne 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady gruczołów dokrewnych i wytwarzanych przez nie hormonów - wskazuje położenie w swoim organizmie gruczołów dokrewnych - opisuje wpływ insuliny, adrenaliny i hormonu wzrostu na funkcjonowanie organizmu - opisuje regulacyjną rolę układu nerwowego (i narządów zmysłów) oraz hormonalnego 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje regulacyjną rolę hormonów i układu nerwowego - opisuje mechanizm działania hormonów - opisuje sposoby utrzymania homeostazy (np. w razie zagrożenia fizycznego, zetknięcia z zepsutym pokarmem itd.)
39	Lekcja powtórzeniowa: Adaptacja organizmu do warunków środowiska	1	<ul style="list-style-type: none"> - bodźce środowiskowe - reakcja organizmu na bodźce - utrzymywanie równowagi organizmowej 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje regulacyjną rolę układu nerwowego (i narządów zmysłów) oraz hormonalnego 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje dni płodne i niepłodne w cyklu menstruacyjnym - opracowuje prezentację na temat metod zapobiegania ciąży
40, 41	Układ rozrodczy i jego funkcjonowanie	2	<ul style="list-style-type: none"> - budowa i funkcja narządów rozrodczych - cykl menstruacyjny - higiena układu rozrodczego - choroby przenoszone drogą płciową 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje funkcje narządów rozrodczych - wyjaśnia, na czym polega i jakie ma znaczenie cykl menstruacyjny - formułuje zasady higieny osobistej 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje dni płodne i niepłodne w cyklu menstruacyjnym - opracowuje prezentację na temat metod zapobiegania ciąży
42, 43	Rozwój płodowy i pozapłodowy człowieka	2	<ul style="list-style-type: none"> - zaplemnienie i zapłodnienie - etapy rozwoju człowieka - potrzeby człowieka na różnych etapach rozwoju 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje rozwój zarodka i płodu - opisuje zmiany zachodzące w organizmie w okresie dojrzewania - wyjaśnia, w jaki sposób dochodzi do zapłodnienia 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje etapy rozwoju człowieka - wskazuje potrzeby fizyczne, intelektualne i emocjonalne na różnych etapach rozwoju
44	Organizm jako całość anatomiczna i funkcjonalna	1	<ul style="list-style-type: none"> - od komórki do układu - współdziałanie układów - znaczenie bólu - stan zdrowia i choroby 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą mapy pojęć przedstawia współdziałanie układów organizmu człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje złożoność budowy człowieka - dzieli układy na grupy ze względu na pełnione funkcje

Dział II: Różnorodność zwierząt

45, 46	Pierwsze zwierzęta tkankowe: gąbki i parzydełkowce	2	<ul style="list-style-type: none"> - budowa i czynności życiowe wybranych przedstawicieli gąbek i parzydełkowców - cechy charakterystyczne; zdolność do regeneracji - rafy koralowe 	<ul style="list-style-type: none"> - rozróżnia gąbki i przedstawicieli parzydełkowców - opisuje budowę i tryb życia zwierząt o promienistej symetrii ciała - wyjaśnia, jak powstają rafy koralowe 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcie „pierwsze zwierzęta tkankowe” - wskazuje związek budowy gąbek i parzydełkowców z ich środowiskiem i trybem życia
-----------	--	---	--	--	--

Lp.	Temat lekcji	Liczba godzin	Treści (zakres materiału)	Osiągnięcia ucznia	
				podstawowe	ponadpodstawowe
47, 48	Nie tylko pasożyty: robaki płaskie i obie	2	<ul style="list-style-type: none"> – plazińce – wyplawek jako organizm wolno żyjący i tasieniec jako pasożyt – przykłady obelhców pasożytniczych – cykle rozwojowe robaków pasożytniczych – sposoby zapobiegania zakażeniom 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje podobieństwa i różnice w budowie i trybie życia plazińców i obelhców – podaje przykłady przystosowań do pasożytnictwa w budowie i funkcjach życiowych robaków – omawia drogi zakażenia pasożytami – wyjaśnia, jak zapobiegać zakażeniom robakami 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje cechy charakterystyczne robaków płaskich i obelhców – analizuje przystosowania do pasożytnictwa (na schematach) – omawia wybrane czynności życiowe plazińców i obelhców, w tym cykl rozwojowy
49, 50	Piersienice i mięczaki	2	<ul style="list-style-type: none"> – budowa i rola dżdżownic – inne piersienice – ślimaki i małże – przystosowania do pobierania pokarmu, oddychania i obrony biernej – różniaka – pasożyt rozrodczy – znaczenie piersienic i mięczaków 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje przedstawicieli piersienic i mięczaków – opisuje przystosowania dżdżownicy, ślimaków oraz małży do środowiska i trybu życia – opisuje biologiczną rolę poznanych zwierząt – omawia gospodarcze znaczenie mięczaków 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje robaki i piersienice – wykazuje związek między środowiskiem a budową oraz trybem życia poznanych zwierząt – wskazuje medyczne zastosowanie pijawek – projektuje doświadczenie, wykazujące rolę dżdżownicy w glebie
51, 52	Bogactwo stawonogów	2	<ul style="list-style-type: none"> – różnorodność środowisk życia i budowy stawonogów – cechy wspólne i różniące skorupiaków, owadów i pajęczaków – biologiczne i gospodarcze znaczenie stawonogów 	<ul style="list-style-type: none"> – odróżnia przedstawicieli gromad – opisuje budowę stawonogów i ich przystosowania do środowiska – porównuje skoruplaki, owady i pajęczaki – odczytuje i wyjaśnia cykl rozwojowy owada – opisuje biologiczne i gospodarcze znaczenie stawonogów 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje czynności życiowe stawonogów – wykazuje związek między środowiskiem a budową oraz trybem życia poznanych zwierząt – opracowuje prezentację dotyczącą wybranego zagadnienia związanego z bezkręgowcami
53	Lekcja powtórzeniowa: Dlaczego bezkręgowce lądowe nie osiągały dużych rozmiarów?	1	<ul style="list-style-type: none"> – sposoby poruszania się bezkręgowców – transport gazów i substancji do mięśni 	<ul style="list-style-type: none"> – opisują i porównują budowę i sposób poruszania się wybranych bezkręgowców 	<ul style="list-style-type: none"> – rozwiązują problem zapisany w temacie, korzystając z tekstów źródłowych
54, 55	Ryby – mieszkańcy wód	2	<ul style="list-style-type: none"> – różnorodność środowisk życia ryb – przystosowania ryb do środowiska oraz trybu życia – funkcjonowanie organizmu ryby: 	<ul style="list-style-type: none"> – obserwuje i opisuje zewnętrzną budowę ryby – opisuje schemat budowy szkieletu, skrzel i układu krążenia 	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje współzależanie układów narządów ryb – na podstawie schematu budowy ryby wnioskuje o jej trybie życia – wyjaśnia przyuczony wędrowek ryb

56, 57	Mieszkańcy terenów przejściowych i łąd	2	<ul style="list-style-type: none"> poruszanie, oddychanie, krążenie przeгляд gatunków ryb słodkowodnych i morskich znaczenie gospodarce ryb przystosowania płazów do życia w dwóch środowiskach gady jako zwierzęta lądowe lajnorodność; cykl życiowy żaby gatunki chronione znaczenie poznanych zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia terminy „zmiennocieplność” i „kręgowce” rozpoznaje przedstawicieli różnych grup ekologicznych ryb na ilustracjach odróżnia płazy i gady rozpoznaje za pomocą klucza wybrane gatunki chronione analizuje przystosowania płazów i gadów do życia w wodzie i na łądzie opisuje rozwój żaby 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje cechy budowy i tryb życia płazów oraz gadów w związku z warunkami środowiska lądowego i wodnego porównuje sposób poruszania się, oddychania oraz sprawność serca ryb, płazów i gadów
58, 59	Władcy przestworzy: ptaki	2	<ul style="list-style-type: none"> przystosowania ptaków do lotu w budowie zewnętrznej i wewnętrznej wybrani przedstawiciele ptaków grupy ekologiczne ptaków 	<ul style="list-style-type: none"> observeduje i opisuje przystosowania ptaków do lotu na podstawie budowy ptaka opisuje jego środowisko życia i sposób zdobywania pokarmu wymienia elementy budowy jaja i ich rolę 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia znaczenie stałocieplności i wskazuje cechy, od których jest ona zależna opisuje, jak jajo chroni rozwijający się zarodek ptaka rozpoznaje wybrane gatunki ptaków w różnych siedliskach
60, 61	Różnorodność ssaków	2	<ul style="list-style-type: none"> charakterystyka ssaków, przeгляд rodzin przystosowania ssaków do środowiska znaczenie ssaków 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na jakiej podstawie wybrany gatunek jest zaliczany do ssaków wskazuje przykładowe przystosowania ssaków do środowiska, trybu życia i pełnionej funkcji życiowej rozpoznaje na ilustracjach przedstawicieli różnych grup ssaków 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny i skutki stałocieplności u ssaków observeduje i opisuje budowę ssaka i jego czynności życiowe ocenia znaczenie ssaków w życiu i gospodarce człowieka
62	Lekcja podsumowująca: Porównujemy kręgowce	1	<ul style="list-style-type: none"> budowa zewnętrzna i wybrane układy wewnętrzne kręgowców 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje cechy wspólne kręgowców wskazuje różnice między rybami, płazami, gadami, ptakami i ssakami 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje plan budowy poszczególnych gromad kręgowców planuje tabelę porównującą gromady kręgowców

Przy założeniu, że przynajmniej część tematów jest realizowana w ciągu 2 godzin, zgodnie z ww. rozkładem otrzymujemy 62 godziny. Realne jest założenie, że przy 2 godzinach biologii tygodniowo w ciągu roku szkolnego możemy zrealizować około 70 godzin lekcyjnych. Różnicę wynikającą z porównania tych wielkości – 8 godzin – można przeznaczyć na przeprowadzenie koniecznych sprawdzianów oraz zajęcia terenowe wiosną podczas realizacji tematów związanych z ptakami i ssakami.